

**TAJIRIBAVIY YARALI KOLITDA BACHADONDAGI
PATOMORFOLOGIK O'ZGARISHLARNING QIYOSIY TAVSIFI**

*Abu Ali Ibn Sino nomidagi buxoro davlat tibbiyot instituti patologik anatomiya
yo'nalishi 1-kurs magistranti*

Qobilova Shaxinabonu Qaxramon qizi

Annotatsiya: Tajribaviy yarali kolit (TYK) – eksperimental sharoitda oshqozon-ichak yo'llarida yarali o'zgarishlarni keltirib chiqaradigan patologik holat bo'lib, immunologik va patomorfologik jarayonlarni o'rganishda muhim model hisoblanadi. Ushbu tadqiqotning maqsadi TYK sharoitida bachadondagi patomorfologik o'zgarishlarni aniqlash va ularni sog'lom nazorat guruhi bilan qiyosiy tahlil qilishdir. Tajribaviy model sifatida laboratoriya sichqonlari ishlatilgan bo'lib, TYK induktsiyasi maxsus kimyoviy vositalar yordamida amalga oshirilgan. Bachadon to'qimalari histologik bo'yoqlar bilan tayyorlanib, mikroskop ostida o'rganilgan. Natijalar TYK guruhida shilliq va mushak qatlamlarida yallig'lanish infiltratlari, epiteliy degeneratsiyasi va tomirlarda kongestiv o'zgarishlar aniqlanganini ko'rsatdi, sog'lom guruhi bilan solishtirganda bu o'zgarishlar sezilarli darajada farq qilgan.

Kalit so'zlar: Tajribaviy yarali kolit, bachadon, patomorfologiya, qiyosiy tahlil, histologiya.

Yarali kolit – ichakning surunkali yallig'lanishli kasalligi bo'lib, organizmning immun tizimi va oshqozon-ichak yo'llari o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sir natijasida yuzaga keladi. Bu kasallik klinik jihatdan diareya, qorin og'rig'i va umumiy holsizlik bilan namoyon bo'lsa-da, uning patomorfologik o'zgarishlari organ to'qimalarida chuqur o'rganishni talab qiladi.

Tajribaviy yarali kolit (TYK) – eksperimental sharoitda yarali o'zgarishlarni hosil qiluvchi model bo'lib, inson kasalliklarini tadqiq etishda muhim vosita hisoblanadi. TYK yordamida patologik jarayonlarni hayvon modellarida kuzatish, bachadon kabi reproduktiv organlarning yallig'lanishga va degeneratsiyaga qanday ta'sir qilishi haqida ma'lumot beradi.

Bachadon – ayol reproduktiv tizimining asosiy organi bo'lib, uning patomorfologik holati immun tizimi va yallig'lanish jarayonlari bilan bevosita bog'liqdir. Shu bois, tajribaviy yarali kolit sharoitida bachadondagi histologik va morfologik o'zgarishlarni o'rganish, ushbu patologiyaning kengroq tizimli ta'sirini tushunishga yordam beradi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi – tajribaviy yarali kolit sharoitida bachadondagi patomorfologik o'zgarishlarni aniqlash va ularni sog'lom nazorat guruhi bilan qiyosiy tahlil qilishdir. Tadqiqot natijalari klinik va eksperimental tadqiqotlarda qiyosiy tahlilning ahamiyatini ko'rsatadi hamda organlararo patologik o'zaro ta'sirni yoritadi.

Tadqiqotda tajribaviy yarali kolit laboratoriya sichqonlarida induksiya qilindi. TYKni keltirib chiqarish uchun maxsus kimyoviy vositalar qo'llanildi, bunda hayvonlarning ichak shilliq qatlamida yallig'lanish jarayoni faollashtirildi. Bachadon namunalari olish uchun hayvonlar anestetik ta'siri ostida jarrohlik yo'li bilan biopsiya qilindi.

Olingan to'qimalar formalin bilan fiksatsiyalandi, parafin bloklari tayyorlandi va mikrotom yordamida bo'laklarga bo'lingan. Histologik tahlil uchun Giemza va Hematoksilin–Eozin (H&E) bo'yoqlari qo'llanilib, mikroskop ostida shilliq, mushak va tomir qatlamlaridagi patomorfologik o'zgarishlar aniqlangan.

Natijalarni qiyosiy tahlil qilish uchun sog'lom nazorat guruhi bilan taqqoslash amalga oshirildi. To'qima o'zgarishlari semikvantitativ baholash va statistik usullar yordamida tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tajribaviy yarali kolit (TYK) induktsiyasi qilinadigan guruhdagi bachadon to'qimalarida sezilarli patomorfologik o'zgarishlar kuzatildi. Sog'lom nazorat guruhi bilan solishtirganda, TYK guruhi quyidagi xususiyatlarni namoyon etdi:

Shilliq qatlamdagi o'zgarishlar: epiteliy qatlamining degeneratsiyasi va nekroz zonalar aniqlanib, lamina propria limfotsit va makrofag infiltratlari mavjudligi qayd etildi. Bu o'zgarishlar shilliq qatlamning yallig'lanishga sezuvchanligini ko'rsatadi.

Mushak qatlamidagi o'zgarishlar: miotsitlarda shish, degenerativ o'zgarishlar va ba'zan nekrotik fokuslar kuzatildi, bu esa yallig'lanish jarayonining chuqur qatlamlarga tarqalishini tasdiqlaydi.

Tomirlar va endoteliyda o'zgarishlar: tomirlarning kengayishi, endoteliy shilliq qatlamining shikastlanishi va kongestiv holat aniqlangan. Bu, TYK sharoitida bachadon to'qimalarida qon aylanishi va metabolik jarayonlarning buzilishini ko'rsatadi.

Qiyosiy tahlil: sog'lom nazorat guruhi bilan solishtirganda, TYK guruhi to'qimalaridagi yallig'lanish infiltratlari va degenerativ o'zgarishlar statistik jihatdan sezilarli darajada yuqori ($p < 0,05$).

Shu bilan, tadqiqot bachadondagi patomorfologik o'zgarishlar shilliq qatlamdan boshlanib, mushak va tomir qatlamlariga tarqalishini ko'rsatdi. Bu o'zgarishlar TYK modelining reproduktiv tizimga bevosita ta'sirini va patologik jarayonning sistemali xarakterini tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tajribaviy yarali kolit (TYK) induktsiyasi bachadondagi shilliq, mushak va tomir qatlamlarida sezilarli patomorfologik o'zgarishlarni keltirib chiqardi. Ushbu o'zgarishlar oldingi tadqiqotlar bilan mos keladi: Baqiyev va hamkasblari (2018) ichak va reproduktiv organlarda infiltratlar va epiteliy degeneratsiyasini qayd etgan.

Shilliq qatlamdagi infiltratlar va nekroz zonalar TYKning yallig'lanish jarayonini boshlanish nuqtasi sifatida ko'rsatadi. Mushak qatlamidagi

degeneratsiya va shishlar esa patologik jarayonning chuqur qatlamlarga tarqalishini tasdiqlaydi. Tomirlardagi kongestiv o'zgarishlar esa qon aylanishi va metabolik jarayonlarning buzilishini ko'rsatadi, bu esa reproduktiv tizim funksiyasiga bevosita ta'sir qilishi mumkin.

Shuningdek, tadqiqotning natijalari klinik jihatdan ham ahamiyatlidir, chunki bachadondagi yallig'lanish jarayonlarini tushunish reproduktiv tizim bilan bog'liq kasalliklarni davolash va oldini olishda yangi yondashuvlarni ishlab chiqishga imkon beradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tajribaviy yarali kolit (TYK) induktsiyasi qilinadigan guruhida bachadon to'qimalarida sezilarli patomorfologik o'zgarishlar yuz berdi. Shilliq qatlamda epiteliy qatlami uzluksizligi buzilgan, goblet hujayralari sezilarli darajada kamaygan, ba'zi joylarda nekroz zonalari hosil bo'lgan. Lamina propria limfotsit va makrofag infiltratlari zichligi oshgan, bu esa yallig'lanish jarayonining faolligini ko'rsatadi. Mushak qatlamida miotsitlarda degenerativ o'zgarishlar, shish va ba'zan nekrotik fokuslar mavjudligi aniqlangan, bu patomorfologik jarayonning shilliq qatlamdan chuqur qatlamlarga tarqalishini tasdiqlaydi. Tomirlar va endoteliy qatlamida kongestiv holat, endoteliy shilliq qatlamining shikastlanishi, ba'zan tromb hosil bo'lishi kuzatildi. Mikroskopik tahlil shuni ko'rsatdiki, yallig'lanish va degenerativ o'zgarishlar qatlamlararo tarqalgan bo'lib, TYKning bachadondagi tizimli ta'sirini aniq ko'rsatadi. Ushbu tafsilotlar patologik jarayonni chuqurroq tushunish va keyingi qiyosiy tahlil uchun asos bo'ladi.

Xulosa: Tajribaviy yarali kolit (TYK) modeli yordamida o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, TYK bachadondagi shilliq, mushak va tomir qatlamlarida sezilarli patomorfologik o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. Shilliq qatlamdagi epiteliy degeneratsiyasi va goblet hujayralarining kamayishi, lamina propria infiltratlar zichligi oshishi yallig'lanish jarayonining boshlanish nuqtasi ekanini bildiradi. Mushak qatlamidagi degenerativ o'zgarishlar va tomirlardagi kongestiv holatlar patologik jarayonning tizimli xarakterini ko'rsatadi. Sog'lom nazorat guruhi bilan qiyosiy tahlil TYK guruhi to'qimalaridagi o'zgarishlarning statistik jihatdan sezilarli ekanini tasdiqlaydi ($p < 0,05$). Olingan natijalar TYK modelining bachadon to'qimalaridagi patomorfologik jarayonlarni o'rganishda ishonchli va ilmiy jihatdan ahamiyatli vosita ekanini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Baqiyev, A. (2018). Tajribaviy yarali kolit va uning patomorfologik tahlili. Tibbiyot ilmiy jurnali.
2. Islomov, B. (2020). Reproaktiv tizim va yallig'lanish jarayonlari: hayvon modellari tajribasi. Biologiya va tibbiyot.

O'ZBEKISTON: ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOT MASALALARI

3. Karimova, D. ([2021](#)). Bachadon to'qimalarining histologik o'zgarishlari tajribaviy yarali kolit sharoitida. Tibbiyot va biologiya.
4. Mirzaev, F. ([2019](#)). Eksperimental yallig'lanish modellarida patomorfologik o'zgarishlar. Tibbiyot fanlari.
5. Rustamov, G. ([2020](#)). Laboratoriya hayvonlarida tajribaviy yarali kolit: metodika va natijalar. Farmakologiya va tibbiyot.